

Zitting 1975-1976

13 817

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van het op 22 juli 1975 te Brussel tot stand gekomen Verdrag houdende wijziging van een aantal financiële bepalingen van de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en van het Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben.

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Korte samenvatting

Het onderhavige Verdrag¹ heeft de strekking het EGKS-verdrag, het EEG-verdrag, het EGA-verdrag en het zogenaamde Fusieverdrag zodanig te wijzigen en aan te vullen dat de bevoegdheden van het Europees Parlement verder worden vergroot. Hiermee wordt voortgegaan op de weg die werd ingeslagen met het gelijknamige verdrag van 22 april 1970.

De voornaamste wijzigingen die in het EGKS-verdrag, het EEG-verdrag, het EGA-verdrag en het zogenaamde Fusieverdrag werden aangebracht zijn:

- invoering van het beginsel dat als de Raad wijzigingsvoorstellen van het Europees Parlement die niet leiden tot een stijging van het totale bedrag van de uitgaven van een instelling niet met gekwalificeerde meerderheid afwijst de voorstellen zijn aanvaard (wijziging artikel 78, lid 5, EGKS-verdrag; 203, lid 5, EEG-verdrag; 177, lid 5, EGA-verdrag);
- het recht van het Europees Parlement om de begroting in zijn geheel te verwerpen (wijziging artikel 78, lid 8, EGKS-verdrag; artikel 203, lid 8, EEG-verdrag en artikel 177, lid 8, EGA-verdrag);
- de kwijting aan de Commissie voor de uitvoering van de begroting (wijziging artikel 78quinquies EGKS-verdrag; artikel 206 EEG-verdrag en artikel 180 EGA-verdrag);
- de instelling van een Rekenkamer (wijziging artikel 78sexies EGKS-verdrag; artikel 206 EEG-verdrag en artikel 180 EGA-verdrag).

In de memorie wordt ook uitvoerig ingegaan op de formeel los van het verdrag staande overlegprocedure – een werkafpraak tussen het Europees Parlement, de Commissie en de Raad – welke een procedure inhoudt, die gevolgd zal worden wanneer de Raad met betrekking tot besluiten met belangrijke financiële gevolgen wil afwijken van de adviezen van het Europees Parlement. Deze procedure houdt zeker ook een versterking van de bevoegdheden van het Europees Parlement in, en kan politiek niet los worden gezien van het onderhavige Verdrag.

¹ Ingevolge de wens van de Commissie van Buitenlandse Zaken van beide Kamers der Staten-Generaal (zie Bijlage Handelingen II-13 052, nr. 1) is de Nederlandse tekst van het verdrag bijgevoegd, nedergelegd op de bibliotheek ter inzage van de leden

II. Inleiding

Wederom kan de Regering zich wenden tot de Staten-Generaal met het verzoek goedkeuring te verlenen aan een verdrag dat beoogt bepaalde bevoegdheden van het Europees Parlement te vergroten. Nadat het verdrag van 22 april 1970 (laatstelijk Trb. 1971, 14) een eerste aanzet had geleverd tot een reële budgettaire bevoegdheid van het Parlement tegenover de andere instellingen der Gemeenschappen, wordt in het ter goedkeuring voorliggende verdrag de invloed van het Parlement op de budgettaire procedure verder versterkt, met name doordat het Parlement nu expliciet de bevoegdheid verkrijgt om de communautaire begroting te verwerpen.

Daarnaast is de in hoofdstuk V van deze memorie besproken overlegprocedure die moet worden toegepast indien de Raad wil afwijken van het advies van het Europees Parlement ten aanzien van besluiten met belangrijke financiële gevolgen een eerste stap in de richting van wetgevende macht van het Europees Parlement, wiens taak zich tot nu toe beperkt tot een strikt raadgevende.

Indien men het totaal van de tot stand gekomen regelingen beziet, dan blijkt daaruit duidelijk dat de bevoegdheden van het Europees Parlement nu zover versterkt zijn dat deze instelling niet meer kan worden geacht een louter consultatief orgaan te zijn. Het Parlement heeft wel degelijk reële invloed verkregen bij de besluitvorming binnen de Gemeenschappen, zeker op budgettair terrein.

Met voldoening constateert de Regering dat het Parlement zelf ook daadwerkelijk tracht om zoveel mogelijk inhoud te geven aan zijn nieuw verworven rechten. De discussie met de Commissie en de Raad over de zogenaamde aanvullende begroting nr. 1 betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling voor het jaar 1975 vormen daarvan een goed voorbeeld.

De Regering hecht eraan haar waardering voor het Europees Parlement tot uitdrukking te brengen en nogmaals te onderstrepen dat het Parlement in haar een warm voorstandster aantreft van het door hem nagestreefde ideaal, te weten een communautair besluitvormingsmechanisme dat waarlijk democratisch genoemd kan worden.

Vanzelfsprekend kan dit verdrag niet beschouwd worden als de laatste etappe op de weg die moet worden gegaan om dit streven te realiseren. Het is integendeel een bescheiden, doch niet onbelangrijke, stap voorwaarts.

De nu tot stand gebrachte verbeteringen – het zij onmiddellijk toegegeven – gaan ook zeker minder ver dan het Parlement zelf en een aantal lid-staten waaronder het Koninkrijk oorspronkelijk wensten. Het Parlement wenste bij voorbeeld dat in het EEG-verdrag ook het recht tot verwerping van een deel van de begroting zou worden opgenomen. Wat de overlegprocedure betreft wenste het Parlement dat de Raad slechts in openbare zitting en met unanimité van de adviezen van het Parlement af zou kunnen wijken.

Zonder twijfel mag dit verdrag dan ook géén aanleiding zijn tot zelfvoldaanheid. Het nu duidelijk verbeterde politieke klimaat ten aanzien van de institutionele vraagstukken dient juist te worden aangegrepen voor een voortzetting van het debat tussen alle betrokkenen over deze problematiek.

In dit verband acht de Regering het bepaald bemoedigend dat, nog vóórdat de formele ondertekening van dit verdrag was geschied, de regeringsleiders tijdens hun conferentie van december 1974 in Parijs officieel het volgende hebben verklaard:

«De bevoegdheden van het Europees Parlement zullen worden versterkt, met name via verlening van bepaalde bevoegdheden in het wetgevingsproces van de Gemeenschappen.»

Beziet men deze tekst in samenhang met de op dezelfde conferentie uitgegeven verklaringen over de rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Parlement en de inschakeling van het Parlement bij de Europese Politieke Samenwerking, dan blijkt daaruit dat het huidige politieke klimaat binnen de Gemeenschappen ten aanzien van het Europees Parlement bepaald gunstiger is dan enige jaren geleden.

Doch dat is niet de enige indicatie: wellicht nog opmerkelijker is het feit dat dit verdrag tot stand is kunnen komen zonder benauwende crisissituaties welke in het verleden haast normaal te noemen waren. Tevens is het bepaald opmerkelijk dat het Parlement zelf gedurende het gehele onderhandelingsproces een zeer reële eigen inbreng heeft gehad, die veel verder ging dan waartoe de voorschriften van artikel 236 van het EEG-verdrag verplichtten.

Het is om al deze positieve redenen dat de Regering de Staten-Generaal aanbeveelt het advies van het Europees Parlement zelf op te volgen en dit verdrag derhalve goed te keuren. De Regering is zich daarbij ten volle bewust van de relatieve waarde van dit verdrag, en doet deze aanbeveling aan de Staten-Generaal dan ook vanuit haar opvatting inzake de continuïteit der werkzaamheden op dit punt.

III. Historisch overzicht

Het op 18 april 1951 ondertekende Verdrag tot oprichting van de EGKS (laatstelijk Trb. 1953, 50) verleende aan deze instelling financiële autonomie door middel van eigen inkomsten verkregen uit de heffing op de ijzer- en staalondernemingen.

Toen in 1958 de EEG en de EGA werden opgericht (laatstelijk Trb. 1962, 104 en 1957, 250) werd hiervoor niet onmiddellijk in eigen middelen voorzien: de auteurs van de verdragen wensten die financiële autonomie echter later tot stand te brengen en legden dit neer in artikel 201 van het EEG-verdrag en artikel 173 van het EGA-verdrag.

In afwachting van de eigen middelen werden de begrotingsbehoeften van de EEG en de EGA gedekt door financiële bijdragen van de lid-staten volgens enkele verdeelsleutels naar gelang de aard van de uitgaven. De wetgevende en budgettaire bevoegdheden berusten voornamelijk bij de Raad van Ministers. Het Europees Parlement kon wijzigingen in de ontwerp-begroting voorstellen die de Raad ertoe dwongen de begroting opnieuw te behandelen (artikel 203 (oud) lid 4 van het EEG-verdrag en artikel 177 van het EGA-verdrag).

In 1962 werd door de Raad verordening nr. 25/62 (P.B. 20 april 1962, nr. 30 blz. 991) vastgesteld, waarbij het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) werd ingesteld. Artikel 2 van deze verordening bepaalde dat de landbouwheffingen aan de Gemeenschappen ten goede kwamen volgens de regels van artikel 201 van het EEG-verdrag, zodat zij aldus de eerste eigen inkomsten van de EEG vormden. De Raad diende, aldus artikel 2 van de verordening tijdig een begin te maken met de procedure, omschreven in artikel 201 van het EEG-verdrag ten einde de bovengenoemde bepalingen van de verordening ten uitvoer te leggen.

Op 15 december 1964 verzocht de Raad de Commissie voorstellen te doen voor toepassing van genoemde verordening. De Commissie, die een verband legde tussen de invoering van eigen middelen en de financiering van het Landbouwfonds, en tussen de eigen middelen en de uitbreiding van de begrotingsbevoegdheden van het Europees Parlement, stelde voor om de landbouwheffingen en de ontvangsten uit het Gemeenschappelijk douanetarief geleidelijk over te dragen aan de Gemeenschappen, met een gelijktijdige uitbreiding van de budgettaire bevoegdheden van het Parlement. Zoals bekend mag worden verondersteld mondden de onderhandelingen uit in de crisis van 1965, zodat geen regeling kon worden getroffen. Frankrijk wilde namelijk de koppeling tussen in te voeren eigen middelen en de versterking van de begrotingsbevoegdheden van het Europees Parlement ontbinden. Een weigering hiervan door de Commissie en de andere raadsleden leidde tot een Franse boycot van de zittingen van de Raad. De hierdoor ontstane crisis vond eind januari 1966 zijn voorlopige afsluiting in het zogenaamde Akkoord van Luxemburg van 29 januari 1966 – een «agreement to disagree» – ter zake van de meerderheidsbesluiten.

Met het oog op het aflopen van de overgangperiode (artikel 8 van het EEG-verdrag) op 31 december 1969 diende de Commissie op 16 juli 1969

een voorstel voor de invoering van eigen middelen en op 30 oktober 1969 voorstellen voor de uitbreiding van de begrotingsbevoegdheden van het Europees Parlement in. De Topconferentie van Den Haag van 1969 baande vervolgens de weg naar een politieke doorbraak die uiteindelijk leidde tot het eerdergenoemde Verdrag van 22 april 1960, inzake de vergroting van de budgettaire bevoegdheden van het Parlement.

Dit verdrag voert het onderscheid tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven in. In het kader van de begrotingsbehandeling heeft de Raad het laatste woord ten opzichte van verplichte uitgaven, terwijl het Parlement dit ten opzichte van «alle andere uitgaven dan die welke verplicht voortvloeien uit het verdrag of de ter uitvoering daarvan vastgestelde besluiten» (de zogenaamde niet-verplichte uitgaven) heeft (artikel 203 van het EEG-verdrag). Deze regeling zou, aldus het verdrag van 22 april 1970, pas met ingang van het begrotingsjaar 1975 gaan werken, omdat aangenomen werd dat dan de begroting van de Gemeenschap geheel uit eigen middelen zou worden gefinancierd.

Tot en met de vaststelling van de begroting 1974 heeft een overgangsregeling gegolden (artikel 203bis) waarin het onderscheid tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven niet werd gemaakt, en de Raad ten aanzien van alle uitgaven het laatste woord had.

Wat betreft de eigen middelen van de Gemeenschap zij opgemerkt dat tegelijk met het Verdrag van 22 april 1970 het Besluit betreffende de vervanging van financiële bijdragen van de lid-staten door eigen middelen van de Gemeenschap is vastgesteld. Dit zogenaamde Eigen Middelen Besluit voorziet in de geleidelijke overgang van de financiële bijdragen van de lid-staten naar eigen middelen van de Gemeenschap, uitmondend in een volledige financiering van de gemeenschapsuitgaven door middel van eigen inkomsten, vanaf 1 januari 1975, wanneer een uniforme b.t.w.-grondslag in alle lid-staten zou zijn verwezenlijkt. Aangezien de uniforme b.t.w.-grondslag nog altijd niet tot stand is gekomen werkt het eigen-middelensysteem nog niet in zijn volle omvang. Zulks heeft evenwel niet verhinderd dat met ingang van de behandeling van de begroting 1975 het reeds vermelde onderscheid tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven wel wordt aangelegd.

Deze ontwikkelingen vormden een eerste stap in de goede richting. Voor een beter begrip van het nu voorliggende verdrag zij één aspect gememooreerd, nl. dat van het verwerpingsrecht. Dit recht lag niet met zoveel woorden vast in de tekst van het Verdrag van 22 april 1970. Het kon echter wel impliciet uit de tekst worden afgeleid.

Nadat het Europees Parlement over de geringe voortgang zijn ongenoegen had uitgesproken (resolutie 13 mei 1970, P.B. nr. C 65, blz. 32 van 5 juni 1970) kreeg het van de Raad de verzekering dat deze de door de Commissie toegezegde voorstellen per ultimo 1972, alsdan zou bestuderen in het licht van de ontwikkelingen van de Europese situatie.

Om het haar mogelijk te maken nieuwe voorstellen aan de Raad voor te leggen per ultimo 1972, werd in juli 1971 door de Commissie besloten een werkgroep van onafhankelijke deskundigen uit de zes lid-staten en de vier kandidaat-landen van dat moment onder leiding van de Franse hoogleraar Vedel in te stellen, ter bestudering van alle vraagstukken die in verband stonden met de uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement.

In deze werkgroep had o.a. onze landgenoot prof. mr. P. J. G. Kapteyn zitting. In maart 1972 bracht de werkgroep haar rapport uit. (Bulletin van de EG supplement 4/72. Hierin werd onder meer een beschouwing gegeven over de instellingen van de Gemeenschappen en hun werkwijze in het licht van haar toekomstige taken. Op grond hiervan formuleerde de werkgroep voorstellen die betrekking hadden op een geleidelijke uitbreiding van de bevoegdheden en op de samenstelling van het Europees Parlement, alsmede op de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen. Ten aanzien van de wetgevende bevoegdheden stelde de werkgroep uitbreiding in twee fasen voor, waarbij in de eerste fase aan het Euro-

pees Parlement onder meer een opschortend veto zou worden toegekend voor een reeks van met name genoemde onderwerpen; het Parlement zou hierdoor de Raad tot een nieuwe beraadslaging kunnen dwingen. In de tweede fase zou het Parlement werkelijke mede-beslissingsmacht moeten krijgen.

Naar aanleiding van dit z.g. rapport-Vedel werd vervolgens door de Commissie zelf een memorandum over de bevoegdheden van het Europees Parlement uitgebracht, waarin het opschortend veto werd overgenomen. Dit memorandum, dat was opgesteld ter voorbereiding van de Topconferentie van Parijs 1972, leidde echter niet tot de concrete voorstellen van de Commissie, waartoe zij op grond van een verklaring bij het Verdrag van 22 april 1970 gehouden was. Deze omissie van de Commissie gaf het lid van het Europees Parlement Spénale aanleiding op 16 november 1972 een motie van afkeuring (conform artikel 144 van het EEG-verdrag) in te dienen. Na een uiteenzetting van de toenmalige voorzitter van de Commissie, de heer Mansholt, werd echter besloten de motie niet in stemming te brengen. Wel werd de mogelijkheid niet uitgesloten dat dit in een later stadium alsnog zou gebeuren wanneer van de zijde van de nieuwe Commissie, die op 1 januari 1972 aan zou treden, niet tijdig de nodige stappen zouden worden ondernomen.

In mei 1972 werd ook van Nederlandse zijde een memorandum ingediend over de institutionele versterking van de Europese Gemeenschappen. Ook dit memorandum werd opgesteld ter voorbereiding van de topconferentie die in 1972 te Parijs plaatsvond. Hierin werd aangegeven welke wijzigingen en verbeteringen in de institutionele procedure en structuur strikt nodig werden geacht om de Europese Gemeenschappen in staat te stellen haar steeds toenemende verantwoordelijkheden te dragen. Daarbij werden ook suggesties gedaan met betrekking tot de bevoegdheden van het Europees Parlement.

Bij algehele vernieuwing van de Commissie zou de benoeming van haar leden pas van kracht worden, nadat het Parlement zich daarvoor positief zou hebben uitgesproken of binnen bepaalde tijd geen uitspraak zou hebben gedaan.

Voorts zou een besluit van wetgevende aard van de Raad dat afwijkt van het advies van het Parlement, opnieuw aan het Parlement moeten worden voorgelegd; het besluit zou pas van kracht moeten worden nadat het Parlement daaraan binnen een bepaalde termijn zijn goedkeuring zou hebben gehecht of zich van een uitspraak zou hebben onthouden. Ook zouden associatie-akkoorden in het kader van artikel 238 van het EEG-verdrag door het Parlement moeten worden goedgekeurd alvorens deze van kracht zouden kunnen worden.

Op de Parijse Topconferentie van 1972 werd uitvoerig aandacht geschonken aan de versterking van de Instellingen van de Gemeenschappen. De Nederlandse delegatie trachtte toen tevergeefs de conferentie te bewegen tot opname in het slotcommuniqué van deze conferentie van een datum waarbinnen de rechtstreekse verkiezing van leden van het Europees Parlement zou moeten worden gerealiseerd. Wel werd in dit communiqué over de instellingen verklaard, dat de procedures van besluitvorming en de werking van de instellingen dienen te worden verbeterd ten einde de doeltreffendheid ervan te verhogen.

Daarnaast werd de wens vastgelegd de controlebevoegdheden van het Europees Parlement te versterken, waarbij de afspraken van de Raad van 22 april 1970 werden bevestigd.

Op 8 juni 1973 werden door de Commissie der Europese Gemeenschappen voorstellen ingediend tot versterking van de budgettaire bevoegdheden van het Europees Parlement. Belangrijke elementen uit deze voorstellen betroffen het recht van verwerping door het Europees Parlement van de gehele begroting en de instelling van een Europese Rekenkamer.

De behandeling van deze voorstellen in het Europese Parlement tijdens zijn zitting op 4 en 5 oktober 1973, maakte duidelijk dat naar de mening van het Parlement deze commissievoorstellen niet ver genoeg gingen. Het parle-

mentaire debat leidde tot de aanvaarding van een resolutie waarin een overlegprocedure was opgenomen, die zou moeten worden toegepast wanneer de Raad bij het nemen van besluiten met belangrijke financiële gevolgen zou willen afwijken van adviezen van het Parlement. Volgens de resolutie zou dat slechts in een openbare zitting van de Raad bij unanimitie kunnen geschieden.

De Commissie paste vervolgens haar voorstellen aan, waarbij echter een nogal afgezwakte vorm van deze procedure werd opgenomen. De besprekingen binnen de Raad van de door de Commissie aangepaste voorstellen zijn gepaard gegaan met een voortdurende dialoog met het Europees Parlement waarbij een positieve coöperatieve gezindheid tussen deze instellingen naar voren kwam. Het belangrijkste concrete resultaat hiervan is het opnemen in het thans voorliggende pakket van het totale verwerpingsrecht van de begroting en de overlegprocedure. Herhaalde malen is door de Raad overleg gevoerd met een delegatie van het Europees Parlement, in diverse briefwisselingen zijn standpunten ten aanzien van verschillende onderwerpen nader uiteengezet en uiteindelijk is besloten om, naast de raadpleging die reeds in oktober 1973 heeft plaatsgevonden het Parlement nogmaals te consulteren via de procedure van artikel 236 EEG. Op 25 juni 1974 heeft een gedachtenwisseling plaatsgevonden tussen de Raad en het Parlement, waarop een schriftelijke nadere uiteenzetting over en weer is gegeven. Op 14 oktober 1974 is hierover weer een volgende gespreksronde gehouden.

Op deze wijze is bewerkstelligd dat ten aanzien van een voor het Europees Parlement zo belangrijke materie, een zo evenwichtig mogelijk besluit tot stand is gekomen.

IV. Verdragsinhoud

a. Gewijzigde artikelen

Het verdrag voorziet in de wijziging en aanvulling van de artikelen van het EGKS-verdrag, het EEG-verdrag en het EGA-verdrag (zoals die luiden sinds de in 1970 daarin aangebrachte wijzigingen) waarin wordt geregeld:

- de vaststelling van de begroting;
- de zgn. 1/12-regeling voor het geval dat bij het begin van een begrotingsjaar de administratieve begroting nog niet is aangenomen;
- de controle op de ontvangsten en uitgaven van de Gemeenschap;
- de kwijting aan de Commissie voor de uitvoering van de begroting;
- de vaststelling van de financiële reglementen.

Het betreft hier de artikelen 7, 78, 78ter, 78quinquies, 78sexies, 78septies, 78octies en 78novies van het EGKS-verdrag;

de artikelen 4, 203, 204, 206, 206bis, 206ter en 209 van het EEG-verdrag;

de artikelen 3, 177, 178, 179bis, 180, 180bis, 180ter en 183 van het EGA-verdrag, alsmede artikel 22 van het Fusieverdrag.

In het volgende worden de wijzigingen besproken die in het EEG-verdrag zijn aangebracht. Mutatis mutandis geldt een en ander uiteraard ook voor het EGKS-verdrag en het EGA-verdrag.

De enige wijziging die in het Fusieverdrag is aangebracht (artikel 22 van dat Verdrag) vloeit voort uit de instelling van de Europese Rekenkamer.

b. Versterking budgettaire bevoegdheden

In het artikel dat de begrotingsprocedure regelt (203 van het EEG-verdrag) worden twee wijzigingen aangebracht. Het eerste betreft een onderscheid tussen wijzigingsvoorstellen (inzake verplichte uitgaven), die wel en die niet leiden tot een verhoging van het totaal van de begroting. Zoals ook het geval was in het oude artikel 203bis van het EEG-verdrag zal er een gekwalificeerde meerderheid in de Raad moeten zijn om een het totaal der uitgaven niet-verhogend wijzigingsvoorstel te verwerpen terwijl in het geval er wel een

verhoging van het totaal optreedt er een gekwalificeerde meerderheid in de Raad nodig is om het wijzigingsvoorstel over te nemen.

Het is in dit verband nuttig om in te gaan op het onderscheid tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven. Zoals reeds eerder werd gezegd bepaalt artikel 203 van het EEG-verdrag dat de Raad ten opzichte van de verplichte uitgaven het laatste woord heeft, terwijl het Parlement dit heeft ten opzichte van alle andere uitgaven dan die welke verplicht voortvloeien uit het verdrag of de ter uitvoering daarvan vastgestelde besluiten (de zgn. niet-verplichte uitgaven). Een definitie van wat verplichte of niet-verplichte uitgaven zijn is (bij de totstandkoming van het huidige artikel 203) niet gegeven.

Bij de behandeling van de begroting voor 1975 is gebleken dat dit in 1970 gemaakte onderscheid in de praktijk niet altijd even duidelijk is. Zulks heeft ertoe geleid dat het Europees Parlement, dat ten opzichte van de niet-verplichte uitgaven meer bevoegdheden heeft dan ten opzichte van de verplichte uitgaven, ernaar streeft aan het begrip niet-verplichte uitgaven zoveel mogelijk inhoudt te geven, ten einde zijn rol in de budgettaire besluitvorming zo volledig mogelijk tot zijn recht te doen komen.

De Regering meent dat het Europees Parlement in zijn politieke doelstelling zoveel mogelijk tegemoet dient te worden gekomen, omdat aan de besluitvorming in de Gemeenschap een meer democratische basis dient te worden gegeven. Wel dienen uiteraard de verdragsteksten in acht te worden genomen.

Op een pragmatische wijze dient derhalve in onderlinge overeenstemming tussen Raad en Parlement een oplossing gevonden te worden voor deze kwestie. Bij de begroting voor 1975 is deze weg ook gevolgd.

Dat het onderscheid tussen verplicht en niet-verplicht desalniettemin tot controverses aanleiding kan geven bleek onlangs nog tijdens de behandeling van het ontwerp van een gewijzigde en aanvullende begroting nr. 1 van het begrotingsjaar 1975. Het ging hierbij om het regionale fonds, waarvoor de Parijse Topconferentie van december 1974 voor 1975 tot en met 1977 1,3 mld. rekeneenheden (ongeveer f 4,5 mld.) had uitgetrokken. Het grote twistpunt betrof de vraag of deze uitgaven al dan niet verplicht zijn, met andere woorden of de Raad dan wel het Europees Parlement het laatste woord over deze uitgaven heeft. De controverse over dit onderwerp is nog niet opgelost.

De tweede wijziging van artikel 203 betreft de toevoeging van een nieuwe paragraaf (lid 8), waarin uitdrukkelijk wordt erkend dat het Europees Parlement de begroting in zijn geheel kan verwerpen. Naar het oordeel van meerdere lid-staten (waaronder het Koninkrijk) bestond overigens al volgens de formulering van artikel 203 lid 8 van het EEG-verdrag in de in 1970 vastgestelde tekst een recht voor het Parlement dat een «laatste woord» betekende (zie memorie van toelichting op het ontwerp van wet houdende goedkeuring van het zgn. «Eigen Middelen Besluit» en het Verdrag van 22 april 1970; Bijlage Handelingen II-10 915, nr. 3, blz. 9 linkerkolom). Andere lid-staten bestreden dit en de toepassing ervan was zeker niet zonder meer mogelijk. Toen derhalve zonder moeilijkheden de onzekerheid kon worden weggenomen is deze mogelijkheid aangegrepen om het verwerpingsrecht expliciet in het verdrag op te nemen.

Toch is tijdens de besprekingen over het totale verwerpingsrecht, dat in de teksten is opgenomen sedert de resolutie van het Europees Parlement van oktober 1973, van de zijde van één lid-staat, (namelijk Frankrijk) bezwaar aangetekend tegen dit recht omdat niet tegelijkertijd in de regeling werd voorzien wat er diende te gebeuren in geval van een «begrotingloze» toestand. Deze lid-staat wenste dat het Parlement duidelijk de gewichtige redenen zou dienen aan te geven, waarom het tot algehele verwerping was overgegaan, terwijl bovendien zou moeten worden geformuleerd aan welke desiderata een nieuwe begroting zou moeten voldoen. Gezien de bestaande institutionele verhoudingen in de Gemeenschap is het immers niet mogelijk voor het Parlement om zelf met een nieuwe begroting voor de dag te komen. Op 9 december 1974 heeft het Parlement een verklaring goedgekeurd waarmee aan deze wens wordt voldaan. Uit deze verklaring blijkt evenzeer dat het Parlement het totale verwerpingsrecht als een ultimum remedium be-

schouwt. Vanuit het Europees Parlement is ook nog de wens geformuleerd om een partieel verwerpingsrecht te creëren voor deze instelling. Met name van Nederlandse kant bestond begrip voor deze wens. Immers, juist gezien het feit dat het totale verwerpingsrecht een zeer ingrijpend middel is, dat een Parlement niet gemakkelijk zal aanwenden en waarvan de gevolgen in een wanverhouding kunnen komen te verkeren met het beoogde doel, geeft een partieel verwerpingsrecht een veel effectiever middel aan een volksvertegenwoordiging om democratische controle op de begroting uit te oefenen. De meeste delegaties achtten het echter niet verenigbaar met het onderscheid tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven en stelden dat het niet mogelijk was in het thans voorliggende verdrag een als hier bedoelde bepaling op te nemen. Tegenover dit ontbreken van een partieel verwerpingsrecht kan overigens worden gesteld dat het Parlement via wijzigingsvoorstellen en amendementen wel degelijk de mogelijkheid heeft om zijn ongenoegen over bepaalde onderdelen van de gemeenschapsbegroting tot uitdrukking te brengen en zekere wijzigingen voor te stellen of zelfs vast te stellen (ten aanzien van de niet-verplichte uitgaven; art. 203, lid 6, van het EEG-verdrag).

Aan artikel 204 is een nieuwe derde alinea toegevoegd die een logische consequentie vormt van de bevoegdheid welke het Parlement toekomt inzake de niet-verplichte uitgaven. In dit artikel wordt een regeling getroffen voor het geval dat de begroting niet tijdig zou zijn vastgesteld. Dan gaat de zgn. 1/12-regeling gelden, waarbij het Parlement volgens de nieuwe tekst ten aanzien van de niet-verplichte uitgaven een van de Raad afwijkende beslissing kan nemen.

c. Uitvoering van en toezicht op de begroting

In haar eerste voorstel van 8 juni 1973 stelde de Commissie dat het toezicht op het gebruik van de overheidsgelden door de communautaire instellingen onvoldoende was en diende te worden versterkt. Te dien einde werd voorgesteld de Controlecommissie te vervangen door een controle-orgaan met een grote mate van gezag en onafhankelijkheid. Deze gedachte onderzocht zowel bij Parlement als Raad algehele instemming.

Om aan het bestaande verlangen tegemoet te komen wordt met de thans voorgestelde verdragswijziging in hetzelfde artikel (artikel 4 van het EEG-verdrag) als waarin de instellingen zijn vermeld, tevens bepaald dat de financiële controle door een Rekenkamer geschiedt.

Ter voorbereiding van het Nederlandse standpunt ten aanzien van de controle is overleg gepleegd met de Algemene Rekenkamer ten einde bij de onderhandelingen zoveel mogelijk rekening te kunnen houden met de principes die hier te lande bij de meest betrokken instantie te dezer zake bestaan.

Het huidige artikel 206 van het EG-verdrag (dat de bevoegdheid van de Controlecommissie regelt) moest gezien de instelling van de Rekenkamer worden gewijzigd; dit geldt ook voor artikel 22 van het Fusieverdrag, dat de instelling van één controlecommissie regelt.

In artikel 205bis is nu opgenomen de verplichting voor de Commissie om jaarlijks rekening en verantwoording af te leggen over de uitgevoerde begroting en bovendien een financiële balans over te leggen (artikel 206, lid 3, oud). In artikel 206 en 206bis worden vervolgens de samenstelling, de taak en de bevoegdheden van de Europese Rekenkamer gedefinieerd. De Rekenkamer zal negen leden tellen, die door de Raad worden benoemd na advies van het Parlement. Op verzoek van het Parlement heeft de Raad in een verklaring vastgelegd dat daarbij ten eerste rekening zal worden gehouden met het advies van het Parlement.

Benoeming geschiedt voor een termijn van zes jaar; herbenoeming is mogelijk.

Met het oog op de onafhankelijkheid van de Rekenkamer is van belang de bepaling in het achtste lid van artikel 206, dat de leden van de Rekenkamer slechts van hun ambt kunnen worden ontheven of vervallen worden ver-

klaard van hun recht op pensioen of andere daarvoor in de plaats tredende voordelen, indien het Hof van Justitie, op verzoek van de Rekenkamer, constateert dat zij hebben opgehouden aan de eisen voor de uitoefening van hun ambt of aan de uit hun taak voortvloeiende verplichtingen te voldoen.

Eveneens van belang voor de onafhankelijkheid van de Rekenkamer is een grote mate van zelfstandigheid bij de benoeming en bezoldiging van het personeel en bij de opstelling van haar begroting. Het ligt in de bedoeling, dat de Rekenkamer daarvoor gelijk wordt gesteld met de instellingen der Gemeenschappen.

Ten aanzien van het verbod van cumulatie van functies, zoals neergelegd in artikel 206, lid 6, heeft de Raad in een verklaring gesteld dat dit verbod niet geldt voor leden van de Controlegeschiedenis die worden benoemd tot lid van de Rekenkamer en die dan uit hoofde van de bepalingen van de verdragen tijdelijk twee mandaten zouden cumuleren. Hetzelfde geldt ten aanzien van de functie van Financieel Commissaris van de EGKS (artikel 78sexies van het EGKS-verdrag).

In artikel 206bis worden nadere bepalingen gegeven omtrent de bevoegdheden van de Rekenkamer. In punt 1 van de bij Raadsbesluit vastgestelde, bij het verdrag behorende, verklaringen is bepaald dat de controle zich ook kan uitstrekken tot verrichtingen in het kader van het Europees Ontwikkelingsfonds. De discussies over de bevoegdheden van de Rekenkamer spitsten zich toe op de grenzen daarvan. Duidelijk werd dat de verschillende lidstaten niet allen dezelfde regeling kennen. Concreet werden deze tegenstellingen zichtbaar wanneer het erom ging uit te maken of de Europese Rekenkamer zich moet beperken tot een rechtmatigheidscontrole of dat de controle zich ook mag uitstrekken tot de doelmatigheid van de uitgaven.

Van Nederlandse zijde is aangedrongen op een controle die verder gaat dan louter controleren van de rechtmatigheid van het door de Commissie verschaft cijfermateriaal. De formule die in lid 2 van artikel 206bis is neergelegd voldoet aan deze wens. De Rekenkamer onderzoekt zowel de wettigheid als de regelmatigheid van ontvangsten en uitgaven, en gaat tevens na of een goed financieel beheer is gevoerd.

De controle voor wat betreft de ontvangsten geschiedt aan de hand van vastgestelde stortingsverplichtingen en van feitelijke verrichte stortingen ten name van de Gemeenschappen. In punt 2 van de bij het verdrag behorende verklaringen is bepaald dat de controle niet bij de belastingplichtige zelf geschiedt. De controle van de uitgaven geschiedt aan de hand van betalingsverplichtingen en van betalingen. De controle kan plaatsvinden vóór de afsluiting van de rekeningen van het betrokken begrotingsjaar.

In het derde lid van artikel 206bis wordt een belangrijk onderdeel van de bevoegdheid van de Rekenkamer geregeld, namelijk de wijze waarop deze de controle kan verrichten. Ook op dit punt kwam bij de besprekingen in Brussel naar voren dat de bevoegdheden van de nationale rekenkamers niet overal gelijk zijn. De formulering waarover uiteindelijk overeenstemming kon worden bereikt garandeert dat de Rekenkamer zowel aan de hand van stukken als ter plaatse bij de Instellingen van de Gemeenschap en in de lidstaten controle kan verrichten.

De Rekenkamer verricht haar onderzoek in de lidstaten in samenwerking met de nationale controle-instanties of – indien deze niet over de nodige bevoegdheden beschikken – in samenwerking met de bevoegde nationale diensten, tenzij deze organen hebben meegedeeld, dat zij niet aan het betrokken onderzoek zullen deelnemen.

De tweede alinea van lid 3 regelt de bevoegdheid van de Rekenkamer tot het inwinnen van informaties. Doordat zij zich daartoe ook kan wenden tot de nationale controle-instanties en de nationale diensten kan zij, naar de mate waarin zij informaties ontvangt, haar eigen onderzoek beperken. Behalve een bevoegdheid van de Europese Rekenkamer schept deze verdragsbepaling ook een bevoegdheid voor de nationale controle-instanties, met name om de gevraagde gegevens te verstrekken.

In lid 4 is bepaald, dat de Rekenkamer een jaarverslag opstelt. Dit verslag wordt in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen gepubliceerd

te zamen met het commentaar van de Instellingen. Daarnaast kan de Rekenkamer te allen tijde met betrekking tot bijzondere vraagstukken opmerkingen maken en op verzoek van een van de Instellingen adviezen uitbrengen. Tot slot is in dit lid vastgesteld dat de Rekenkamer het Parlement en de Raad kan assisteren bij de controle op de uitvoering van de begroting.

In artikel 206ter is de bevoegdheid van het Parlement duidelijk versterkt ten opzichte van de oude bepalingen inzake het verlenen van kwijting aan de Commissie. Eerst geschiedde dit door Raad en Parlement. Volgens de nu vastgestelde tekst zal het het Parlement zijn dat de kwijting verleent, op aanbeveling van de Raad, die besluit bij gekwalificeerde meerderheid van stemmen. Daarbij worden de in 205bis bedoelde rekening en financiële balans alsmede het verslag van de Rekenkamer, te zamen met het daarop verschenen antwoord van de gecontroleerde Instellingen, onderzocht.

In artikel 209 is een kleine, maar niet onbelangrijke wijziging aangebracht. De financiële reglementen zullen volgens de nieuwe tekst worden vastgesteld na raadpleging van het Europees Parlement, welke raadpleging volgens de oude tekst niet was vereist. Van de zijde van het Parlement is erop aangedrongen dat voor de vaststelling van deze reglementen een positief advies van het Parlement noodzakelijk zou zijn. Een dergelijk vereiste, dat op andere plaatsen in het hier aan de orde zijnde gedeelte van het EEG-verdrag evenmin wordt gesteld, ging de Raad echter te ver. Wel is door de Raad expliciet verklaard, dat de overlegprocedure van toepassing zal zijn op de aanname van financiële reglementen, zodat het Parlement volledig in de gelegenheid wordt gesteld zijn rol te vervullen bij de uitwerking van deze reglementen. Tijdens het overleg dat hierover met het Parlement is gevoerd heeft deze instelling zich hiermede akkoord verklaard.

V. Overlegprocedure

Reeds vóór de ondertekening van het Verdrag op 22 juli 1975 is een gemeenschappelijke verklaring van de Vergadering, de Raad en de Commissie inzake de overlegprocedure vastgesteld (bijgevoegd bij deze memorie). Aangezien het hier formeel slechts een werkafpraak betreft tussen deze instellingen van de Gemeenschappen behoeft deze niet ter goedkeuring aan de parlementen van de lid-staten te worden voorgelegd. Deze afspraak is dan ook reeds onmiddellijk na de definitieve totstandkoming ervan op 28 februari 1975 in werking getreden. Gezien evenwel het feit – zoals reeds in de inleiding van deze memorie werd aangestipt – dat deze overlegprocedure in politieke zin niet los kan worden gezien van het verdrag zal hieronder toch op deze procedure worden ingegaan.

In de oorspronkelijke voorstellen van de Commissie van 8 juni 1973 waren geen bepalingen omtrent een overlegprocedure opgenomen. (Zoals reeds eerder werd vermeld houdt deze procedure in dat overleg wordt gepleegd tussen de Raad, het Europees Parlement en de Commissie telkens wanneer de Raad met betrekking tot te nemen besluiten met belangrijke financiële gevolgen wil afwijken van het advies van het Europees Parlement dienaangaande.) Bij de voorbereidende discussies in het Europees Parlement is de gedachte van een overlegprocedure opgekomen. In eerste aanleg hebben toen naast de hieronder integraal weergegeven procedure ook andere ideeën gecirculeerd. Deze gingen veel verder en beoogden in geval van ontbreken van overeenstemming tussen Raad en Parlement aan deze laatste het laatste woord te geven. Dit idee is als niet te realiseren reeds in het Parlement afgewezen. In zijn resolutie van 5 oktober 1973 (document nr. 1848/73 van 10 oktober 1973) bereikte het Parlement uiteindelijk overeenstemming over het volgende voorstel:

«a. een raad van overleg in te stellen, bestaande uit een gelijk aantal leden van het Parlement en de Raad, die in geval van een geschil tot taak krijgt in tegenwoordigheid van de Commissie oplossingen na te streven waarmee alle partijen kunnen instemmen.

b. de door de raad van overleg voorgestelde oplossing treedt in werking na ratificatie (uiterlijk 30 dagen na de goedkeuring door de raad van over-

leg) door de Raad bij gekwalificeerde meerderheid en door het Parlement bij de meerderheid van zijn leden en gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

c. ingeval de door de raad van overleg voorgestelde oplossing door de Raad en/of door het Parlement wordt verworpen, wordt de omstreden kwestie, na een gedachtenwisseling tussen Raad en Parlement waarover in plenaire vergadering zal worden beraadslaagd, opnieuw verwezen naar de raad van overleg.

d. wordt na deze tweede overlegprocedure geen overeenstemming bereikt, dan kan het standpunt van het Parlement, uitgesproken door de helft plus één van zijn leden en tweederde van de uitgebrachte stemmen, door de Raad alleen met eenparigheid van stemmen worden gewijzigd.

In geval van onthouding van slechts één lid van de Raad bestaat in dit geval geen eenparigheid van stemmen meer.

De zitting van de Raad dient in dit geval openbaar te zijn.»

Van Nederlandse zijde is onmiddellijk reeds op de zitting van het Parlement op 4 oktober blijk gegeven van instemming met de in de resolutie uiteengezette procedure. De tweede ondergetekende deelde bij die gelegenheid mede dat «wij (de Nederlandse Regering) ons willen inspannen voor de totstandkoming van de Raad enerzijds en het Europees Parlement anderzijds, waarbij aan het Europees Parlement steeds meer verantwoordelijkheid wordt toegekend, met name ook op wetgevend gebied».

In de later binnen de Raad gevoerde discussie is van Nederlandse zijde voortdurend vanuit deze gedachtengang positie gekozen. Het voorstel dat de Commissie formuleerde naar aanleiding van de resolutie van 5 oktober 1973 van het Parlement bleek evenwel slechts een bescheiden afspiegeling te zijn van de door het Parlement ontvouwde gedachten.

In het voorstel van het Parlement waren een aantal, deels juridische, deels politieke, waarborgen ingebouwd waardoor de Raad gedwongen werd het advies van het Europees Parlement zwaar te laten gelden bij de besluitvorming.

Of af te wijken van een na het overleg uitgebracht advies van het Parlement zou unanimité nodig zijn terwijl het debat in de Raad over dit advies in de openbare zitting zou moeten worden gehouden.

In het voorstel van de Commissie vielen beide elementen weg. Er werd slechts in vage bewoordingen gesteld dat de overlegprocedure tot doel heeft te komen tot een akkoord tussen de twee instellingen, terwijl uiteindelijk de Raad de instantie is die de besluiten neemt zonder dat hij formeel gehouden is het advies van het Parlement op te volgen of ten minste bij de overweging te betrekken.

Ten slotte werd geen openbare zitting voorzien. Hoewel het commissievoorstel aldus slechts een bescheiden opzet vertoonde bleek tijdens de discussies in de Raad dat sommige delegaties ook hiermede nog aanzienlijke moeilijkheden hadden. De tekst welke uiteindelijk werd vastgesteld wijkt gelukkig nauwelijks af van het commissievoorstel (alleen de in de laatste paragraaf vermelde termijn van drie maanden is ingevoegd).

De conclusie van een delegatie van het Europees Parlement over deze tekst liet, na eerste kennismaking van het resultaat van de besprekingen in de Raad, aan duidelijkheid niets te wensen over, gezien de formulering: «dat de samenspelprocedure zoals deze thans (4 juni 1974) door de Raad onder ogen wordt gezien voor het Parlement volkomen onaanvaardbaar is». Deze uitspraak bleek met name gebaseerd te zijn op een zeer strikte interpretatie van de door de Raad vastgestelde tekst. Wanneer de formulering in die strikte zin wordt begrepen kan de conclusie worden getrokken dat

- de Raad vaststelt of de overlegprocedure kan worden ingezet;
- de Raad vaststelt of de standpunten dicht genoeg bij elkaar zijn gekomen;
- de Raad het besluit vaststelt.

Een dergelijke interpretatie geeft ook naar de opvatting van de Nederlandse Regering een te eenzijdig negatief accent aan de Raadstekst, die toch ook beoogde in gemeen overleg zo constructief mogelijke resultaten te boeken. Deze procedure is juist ingesteld ten einde het Parlement de zekerheid te geven doeltreffend betrokken te worden bij de uitvoering van alle nieuwe belangrijke normatieve besluiten en bij het formuleren van de verschillende vormen van gemeenschappelijk beleid. (Aldus de Commissie in de toelichting op haar voorstel). Om zeker te stellen dat de Raad in deze geest de overlegprocedure zal toepassen zijn dan ook in een brief aan het Parlement een aantal principes uiteengezet. De tekst van deze brief luidt als volgt:

«1. Inleiding van de procedure van overleg

De Raad is van mening dat de procedure moet worden ingeleid telkens wanneer is voldaan aan de voorwaarden die in de tekst van het ontwerp van de gemeenschappelijke verklaring worden gesteld. In elk afzonderlijk geval hoeft dus alleen te worden geconstateerd of aan deze voorwaarden is voldaan.

Zowel het Europees Parlement als de Commissie en de Raad kunnen verzoeken om inleiding van de procedure wanneer aan de voorwaarden is voldaan. De Raad acht het onwaarschijnlijk dat op dit punt verschil van mening zal ontstaan tussen de instellingen.

U zult opmerken dat in de tekst van het ontwerp van de gemeenschappelijke verklaring geen gewag wordt gemaakt van het begrip «duidelijke meerderheid» dat voorkwam in het u eerder meegedeelde gemeenschappelijk standpunt. De Raad is namelijk van oordeel dat het aan het Europees Parlement is te beslissen over de procedure volgens welke het zijn adviezen aanneemt.

2. Deelneming van de Raad aan de procedure van overleg

Zoals in de praktijk is gebleken tijdens de laatste bijeenkomsten tussen een delegatie van het Europees Parlement en de Raad, kunnen alle leden van de Raad aan de discussie deelnemen en op deze wijze bijdragen tot de totstandkoming van een waarachtige dialoog tussen beide partijen.

3. Einde van de procedure

Rekening houdend met het feit dat zowel het Europees Parlement als de Raad elk voor zich reeds de aan de procedure van overleg onderworpen voorstellen van de Commissie zullen hebben bestudeerd, kan ervan worden uitgegaan dat de besprekingen tussen de Raad en de delegatie van het Europees Parlement beperkt kunnen blijven tot de politieke aspecten van de belangrijkste meningsverschillen die nog moeten worden overbrugd.

Derhalve hoort in normale omstandigheden de in punt 4 van het ontwerp van een gemeenschappelijke verklaring genoemde termijn van drie maanden ruimschoots voldoende te zijn. In een aantal gevallen kan waarschijnlijk zelfs vóór het verstrijken van deze termijn een resultaat worden bereikt. Met de in het kader van de procedure geopende discussie wordt in elk geval een zodanige toenadering van de standpunten van onze beide instellingen beoogd, dat zij over de voorstellen waarop de procedure van toepassing is, kunnen beraadslagen. Tegen deze achtergrond is de Raad van mening dat, behalve in die gevallen waarin een besluit met spoed of vóór een bepaalde datum dient te worden aangenomen, voornoemde termijn van drie maanden in hoofdzaak van indicatieve aard is.

4. Na beëindiging van de procedure van overleg te volgen procedure

De Raad acht het onmogelijk in het huidige stadium de door het Europees Parlement gedane suggesties te volgen aangaande de wijze waarop hij zich

moet uitspreken wanneer hij de definitieve beslissing neemt. Wijziging van de regels betreffende het stemmen in de Raad zou namelijk herziening van de verdragen betekenen. De Raad acht dit thans niet dienstig.

Nadat ten slotte de derde overweging van de gemeenschappelijke verklaring op verzoek van het Europees Parlement in die zin gewijzigd was dat het Europees Parlement kan deelnemen aan het proces van uitwerking en aan-neming van besluiten die belangrijke uitgaven of ontvangsten ten laste of ten gunste van het budget van de Europese Gemeenschappen met zich mee-brengen, werd de definitieve tekst door de Commissie en het Europees Par-lement op 21, respectievelijk 28 februari 1975 goedgekeurd. Het Europees Parlement heeft evenwel in een resolutie, gehecht aan zijn goedkeuring, ver-klaard dat de Raad, analoog aan de procedure van artikel 149 van het EEG-verdrag, volgens hetwelk de Raad slechts unaniem van een voorstel van de Commissie kan afwijken, eveneens slechts unaniem van het voorstel, dat het Europees Parlement naar aanleiding van de overlegprocedure geeft, kan af-wijken.

De Nederlandse Regering is van mening dat met de overlegprocedure zo-als deze uiteindelijk tot stand is gekomen een goed uitgangspunt wordt ge-boden voor het Europees Parlement om werkelijk te participeren in de com-munautaire wetgeving, zodat men tot een positief oordeel over deze proce-dure kon komen.

VI. Slotopmerking

Evenals de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en van het Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben zal het onderhavige Verdrag voor wat betreft het Koninkrijk alleen voor Nederland gelden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
M. van der Stoep

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
L. J. Brinkhorst

De Minister van Financiën a.i.,
R. F. M. Lubbers

De Minister van Landbouw en Visserij,
A. P. J. M. M. van der Stee

De Minister van Economische Zaken,
R. F. M. Lubbers

